

sygn. akt XI Pz 4/23

POSTANOWIENIE

Dnia 4 kwietnia 2023 roku

Sąd Okręgowy w Katowicach XI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodnicząca: SSO Anna Petri

po rozpoznaniu 4 kwietnia 2023 roku w K. na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa R. M.

przeciwko Syndykowi Masy Upadłości (...) S. A. w upadłości w K.

o odszkodowanie konkurencyjne

na skutek zażalenia powoda

na postanowienie Sądu Rejonowego Katowice-Zachód w Katowicach

z 2 grudnia 2022 roku sygn. akt VII P 256/22

postanawia:

uchylić zaskarżone postanowienie i przekazać sprawę Sądowi Rejonowemu Katowice-Zachód w Katowicach do ponownego rozpoznania pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie

o kosztach postępowania zażaleniowego

SSO Anna Petri

sygn. akt XI Pz 4/23

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z 2 grudnia 2022r. Sąd Rejonowy Katowice-Zachód w Katowicach przekazał sprawę według właściwego trybu Sędziemu Komisarzowi w postępowaniu upadłościowym prowadzonym w Sądzie Rejonowym Katowice-Zachód w Katowicach toczącym się pod sygnaturą akt X GU 903/19 jako zgłoszenie wierzytelności.

Sąd I instancji wskazał, że powód R. M. w pozwie wniesionym przeciwko Syndykowi Masy Upadłości (...) S.A. w upadłości w K. domagał się zasądzenia kwoty 16.000 zł brutto tytułem odszkodowania za powstrzymanie się od podejmowania działalności konkurencyjnej w stosunku do działalności prowadzonej przez pozwaną po ustaniu stosunku pracy w terminie od 1 do 30 czerwca 2020r. z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 15 września 2021r. do dnia zapłaty oraz zasądzenia kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty. W uzasadnieniu pozwu wskazał, że w spornym okresie powstrzymywał się od działalności konkurencyjnej, w związku z czym przysługiwało mu miesięczne odszkodowanie w wysokości 16.000 zł brutto. W dniu 3 lipca 2020r. powód otrzymał oświadczenie syndyka masy upadłości z 25 czerwca 2020r. o odstąpieniu od umowy o zakazie konkurencji. Ponieważ nastąpiło to po upływie pełnego miesiąca realizacji zakazu konkurencji, a wzajemny zwrot świadczeń pomiędzy stronami jest niemożliwy ze

względem na charakter świadczeń powoda - powstrzymanie się od działalności konkurencyjnej, przeto pozwany winien wypłacić mu żądane odszkodowanie.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Zarzucił, iż skoro odstąpił od umowy o zakazie konkurencji, co wywiera skutek od ogłoszenia upadłości, przeto powodowi nie przysługuje odszkodowanie. Przepis art. 110a Prawa upadłościowego wyraźnie wyłącza prawo do niego.

Sąd Rejonowy zważył, że strony w dniu 4 stycznia 2017r. zawarły umowę o zakazie konkurencji, na mocy której powód zobowiązał się w okresie zatrudnienia u pracodawcy, jak i w okresie 3 miesięcy od jego ustania nie prowadzić działalności konkurencyjnej wobec pracodawcy. W zamian za realizację tego zakazu po ustaniu stosunku pracy pracodawca zobowiązał się zapłacić mu odszkodowanie w wysokości 100% miesięcznego wynagrodzenia pobieranego przed rozwiązaniem umowy o pracę, za każdy miesiąc obowiązywania zakazu konkurencji. W dniu 24 marca 2020r. ogłoszono upadłość pozwanego. Łączący strony stosunek pracy ustał z dniem 31 maja 2020r. Oświadczeniem z dnia 25 czerwca 2020r. Syndyk Masy Upadłości (...) S.A. w upadłości zgodnie z art. 110a ust. 1 ustawy Prawo upadłościowe odstąpił z dniem ogłoszenia upadłości od umowy o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy. Oświadczenie zostało doręczone powodowi 3 lipca 2020r.

Sąd I instancji wskazał, iż zgodnie z art. 101¹ w związku z art. 101² k.p. pracownik może zobowiązać się względem pracodawcy, że nie będzie prowadził działalności konkurencyjnej ani świadczył pracy w ramach stosunku pracy lub na innej podstawie na rzecz podmiotu prowadzącego działalność konkurencyjną, również w okresie po rozwiązaniu stosunku pracy, za stosownym odszkodowaniem. Zgodnie z art. 110a ustawy z dnia 28 lutego 2003r. Prawo upadłościowe syndyk może odstąpić z dniem ogłoszenia upadłości od umowy o zakazie konkurencji, o której mowa w art. 101² k.p., bez prawa do odszkodowania. Konsekwencje odstąpienia od umowy wzajemnej reguluje art. 99 Prawa upadłościowego (w brzmieniu obowiązującym do 30 listopada 2021r.), zgodnie z którym jeżeli syndyk odstępuje od umowy, druga strona nie ma prawa do zwrotu spełnionego świadczenia, chociażby świadczenie to znajdowało się w masie upadłości. Strona może dochodzić w postępowaniu upadłościowym należności z tytułu wykonania zobowiązania i poniesionych strat, zgłaszając te wierzytelności sędziemu-komisarzowi.

W świetle powyższej regulacji należy przyjąć, że żądanie powoda wypłaty odszkodowania wynikającego z umowy o zakazie konkurencji, w związku z odstąpieniem przez syndyka od tej umowy, powinno zostać zgłoszone sędziemu-komisarzowi. Bez znaczenia pozostaje przy tym, że powód powstrzymał się od działalności konkurencyjnej już po ogłoszeniu upadłości, ponieważ syndyk odstępuje od umowy wzajemnej ze skutkiem na dzień ogłoszenia upadłości. Organ orzekający przywołał uchwałę Sądu Najwyższego z 17 marca 2017r. (III CZP 108/16), w której wskazano, że syndyk masy upadłości dzierżawcy może - ze skutkiem od dnia ogłoszenia upadłości - odstąpić od umowy dzierżawy rzeczy ruchomej zawartej przed dniem ogłoszenia upadłości, gdy przedmiot umowy został wydany upadłemu do korzystania przed ogłoszeniem upadłości. Należności za korzystanie z przedmiotu dzierżawy za okres po dniu ogłoszenia upadłości podlegają zgłoszeniu sędziemu-komisarzowi na podstawie art. 99 tej ustawy. W uchwale tej wyraźnie wskazano, że również należności za okres po dniu ogłoszenia upadłości podlegają zgłoszeniu sędziemu-komisarzowi. Tymczasem powód nie zgłosił wierzytelności dochodzonej w niniejszym postępowaniu do Sędziego Komisarza w związku z prowadzonym postępowaniem upadłościowym.

Stąd w świetle art. 99 Prawa upadłościowego w ocenie Sądu Rejonowego wierzytelność dochodzona przez powoda w niniejszym postępowaniu powinna zostać zgłoszona sędziemu-komisarzowi. Z kolei pozew o zapłatę wierzytelności, która podlega zgłoszeniu do masy upadłości, złożony po ogłoszeniu upadłości, w razie niezgłoszenia wierzytelności do masy, należy przekazać sędziemu-komisarzowi (w trybie art. 200 k.p.c. w zw. z art. 229 Prawa upadłościowego), jako takie zgłoszenie (tak postanowienie Sądu Najwyższego z 22 kwietnia 2016r., II CSK 404/15).

Zażalenie na powyższe postanowienie wniósł powód zaskarżając je w całości.

Powód domagał się jego uchylenia i przekazania sprawy Sądowi Rejonowemu do rozpoznania. Nadto wniósł o zasądzenie zwrotu kosztów postępowania.

Zaskarżonemu postanowieniu powód zarzucił naruszenie przepisów postępowania - art. 200 §1⁴ k.p.c. w związku z art. 229 Prawa upadłościowego poprzez uznanie, iż żądanie powoda dotyczące odszkodowania z umowy o zakazie konkurencji w związku z odstąpieniem przez syndyka od tej umowy powinno zostać zgłoszone sędziemu-komisarzowi jako zgłoszenie wierzytelności i niniejsza sprawa nie podlega kognicji Sądu I instancji w sytuacji, gdy umowa o zakazie konkurencji została w części wykonana przed otrzymaniem przez powoda oświadczenia o odstąpieniu od przedmiotowej umowy, a należne powodowi odszkodowanie za powstrzymywanie się od działalności konkurencyjnej - jako powstałe już po ogłoszeniu upadłości - stanowi zobowiązanie masy upadłości i powinno być uregulowane w miarę wpływu do masy upadłości stosownych sum i nie podlega zgłoszeniu do sędziego komisarza i zaspokojeniu z funduszy masy upadłości.

Żalący się zauważył, iż dorobek orzecznictwa, na którym Sąd I instancji opiera swoje rozstrzygnięcie jest nieadekwatny do niniejszego stanu faktycznego, który nie jest oparty umowie dzierżawy, jaka w dniu ogłoszenia upadłości była już wykonywana, a przedmiot dzierżawy był wydany przed ogłoszeniem upadłości.

Powód wskazał, iż w nauce prawa został przyjęty podział wierzytelności, które podlegają zaspokojeniu w postępowaniu upadłościowym w drodze podziału oraz wierzytelności w stosunku do masy, o których mowa w art. 230 Prawa upadłościowego. Zgodnie z art. 230 ust. 2 Prawa upadłościowego do innych zobowiązań masy upadłości zalicza się wszystkie niewymienione w ust. 1 zobowiązania masy upadłości powstałe po ogłoszeniu upadłości, w szczególności należności ze stosunku pracy przypadające za czas po ogłoszeniu upadłości, zobowiązania z zawartych przez upadłego przed ogłoszeniem upadłości umów, których wykonania zażądał syndyk, inne zobowiązania powstałe z czynności syndyka oraz przypadające za czas po ogłoszeniu upadłości.

Wykonanie umowy o zakazie konkurencji zawartej przed dniem ogłoszenia upadłości Spółki zostało - zgodnie z charakterem i celem umowy - „odroczone” aż do ustania stosunku pracy. Brak zatem podstaw do posilkowania się rozstrzygnięciem przez Sąd I instancji zapadłym w sprawie o zupełnie innym stanie faktycznym. Skoro początek realizacji zakazu konkurencji następuje dopiero w ściśle określonym terminie, to również związany z tym obowiązek zapłaty odszkodowania następuje w terminie późniejszym. Mając więc na uwadze, że wierzytelności upadłego dzielą się na te podlegające zgłoszeniu oraz te stanowiące zobowiązania masy upadłości jako kryterium należy przyjąć czas, w którym te wierzytelności stają się wymagalne.

Ustawodawca wprost dokonuje podziału wierzytelności na zaspokajane z masy upadłości w drodze podziału oraz wierzytelności, które korzystają z uprzywilejowania na podstawie art. 344 ust. 1 Prawa upadłościowego i są zaspokajane z bieżących sum wpływających do masy upadłości.

Zgodnie z ugruntowanym stanowiskiem prezentowanym na gruncie orzecznictwa sądów powszechnych w przypadku sporu co do istnienia czy też wysokości wierzytelności w stosunku do masy upadłości, wierzyciel może wytoczyć powództwo, a taka wierzytelność nie podlega zgłoszeniu. Postępowanie w przedmiocie odszkodowania z tytułu powstrzymywania się od działalności konkurencyjnej może być przedmiotem postępowania przed Sądem I instancji (tak wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 19 grudnia 2012r., I ACa 461/12).

Określenie „wierzytelność w stosunku do masy upadłości jest tylko skrótem myślowym, bowiem masa upadłości nie jest podmiotem prawa, nie może być więc dłużnikiem. Zgłoszeniu w postępowaniu upadłościowym nie podlegają wierzytelności w stosunku do masy upadłości. Nie podlegają one ustaleniu w trybie postępowania upadłościowego, tzn. nie są umieszczane na liście wierzytelności, nawet gdyby miały być zaspokojone w ramach planu podziału funduszy masy (art. 343 ust. 1 ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze, dalej p.u.n.e; w tym celu powinny być natomiast umieszczone w planie podziału funduszy masy). Chodzi o wierzytelności wynikające z czynności syndyka, których istnienie i wysokość powinna być mu znana. Jeżeli jednak istnienie lub wysokość wierzytelności okaże się między stronami sporna, to jej dochodzenie odbywa się w trybie powództwa wytoczonego przeciwko albo przez masę

upadłości (syndyka). Wierzytelność w stosunku do masy (także jeżeli została stwierdzona orzeczeniem właściwego organu) jest zaspokajana w trybie art. 343 p.u.n. (wyrok Sądu Okręgowego w Gliwicach z 15 lutego 2018r., VIII Pa 182/17).

Ponadto zgodnie z art. 237 Prawa upadłościowego nie wymagają zgłoszenia należności ze stosunku pracy, które umieszcza się na liście wierzytelności z urzędu. Należy to odnieść wyłącznie do należności za czas do ogłoszenia upadłości. Ustawodawca zwolnił z obowiązku zgłaszania wierzytelności ze stosunku pracy. Umieszczane są one z urzędu w wysokości wynikającej z ksiąg dłużnika i obejmuje okres do daty ogłoszenia upadłości (Witosz Aleksander Jerzy (red.), Prawo upadłościowe. Komentarz, wyd. II).

Skoro zatem roszczenie powoda powinno zostać zaspokojone z bieżących sum masy upadłości, przeto wykluczone jest jednoczesne zgłoszenie go w postępowaniu upadłościowym. Potwierdza to wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 11 lutego 2014r. ((...)). W jego uzasadnieniu wskazano, iż zgłoszeniu w postępowaniu upadłościowym podlegają wierzytelności istniejące, nie zaś przyszłe, nawet jeżeli istnieje już stosunek podstawowy, z którego wierzytelność może powstać. Zgłoszeniu w postępowaniu upadłościowym nie podlegają wierzytelności w stosunku do masy upadłości. Nie podlegają one ustaleniu w trybie postępowania upadłościowego, tzn. nie są umieszczane na liście wierzytelności. Podważa to trafność rozstrzygnięcia Sądu Rejonowego.

Powód zaznaczył, że pozwany nie tylko nie zaprzeczył właściwego trybu dochodzenia roszczeń objętych pozwem, ale potwierdził uczestnictwo w postępowaniach przed Sądem I instancji i rozstrzyganie przez sądy powszechne spraw podobnych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Zażalenie zasługuje na uwzględnienie.

Zarzuty stawiane przez żalącego się zaskarżonemu orzeczeniu okazały się uzasadnione. Nie bez znaczenia jest, iż syndyk pozwanego ich nie negował. Sam także nie domagał się przekazania sprawy Sędziemu Komisarzowi w postępowaniu upadłościowym.

Do roszczenia powoda o odszkodowanie z tytułu realizacji umowy o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy unormowanego w art. 101² k.p. zastosowanie ma przepis szczególny – art. 110a ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003r. Prawo upadłościowe (t.j. Dz. U. z 2022r., poz. 1520) zwanej dalej ustawą. Zgodnie z jego brzmieniem syndyk może odstąpić z dniem ogłoszenia upadłości od umowy o zakazie konkurencji, o której mowa w art. 101² k.p., bez prawa do odszkodowania.

Przepisy rozdziału II tej ustawy normującego skutki ogłoszenia upadłości co do zobowiązań upadłego regulują jednoznacznie do jakich umów wzajemnych nazwanych należy stosować odpowiednio przepisy art. 98 i art. 99 Prawa upadłościowego, które niesłusznie powołał organ orzekający. Z mocy art. 98 ust. 1 tej ustawy jeżeli w dniu ogłoszenia upadłości zobowiązania z umowy wzajemnej nie zostały wykonane w całości lub części, syndyk może, za zgodą sędziego-komisarza, wykonać zobowiązanie upadłego i zażądać od drugiej strony spełnienia świadczenia wzajemnego lub od umowy odstąpić ze skutkiem na dzień ogłoszenia upadłości. Z kolei z mocy art. 99 Prawa upadłościowego w brzmieniu obowiązującym w spornym okresie jeżeli syndyk odstępuje od umowy, druga strona nie ma prawa do zwrotu spełnionego świadczenia, chociażby świadczenie to znajdowało się w masie upadłości. Strona może dochodzić w postępowaniu upadłościowym należności z tytułu wykonania zobowiązania i poniesionych strat, zgłaszając te wierzytelności sędziemu-komisarzowi. Wbrew błędnym założeniom Sądu I instancji regulacje te nie mają zastosowania w przypadku roszczenia o odszkodowanie z art. 101² k.p., do którego odnosi się przepis szczególny – art. 110a ust. 1 Prawa upadłościowego.

Wola ustawodawcy zastosowania powyższych ogólnych regulacji znalazła swe odzwierciedlenie w odniesieniu do umowy leasingu i umowy ubezpieczenia majątkowego. Wynika to z brzmienia art. 114 ust. 1 i art. 115 ust. 2 Prawa

upadłościowego, które przewidują odpowiednie stosowanie art. 98 i 99 tej ustawy. W przypadku wierzytelności wynikających z tych umów należało je zgłosić w postępowaniu upadłościowym. Analogiczny zapis nie został jednak zawarty co do innej umowy wzajemnej, jaką jest umowa o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy. Wskazuje na to wyraźnie powołany na wstępie przepis art. 110a Prawa upadłościowego. Zastosowanie metody wykładni językowej i systemowej prowadzi do oczywistego wniosku, iż do odszkodowania z tytułu zakazu konkurencji po ustaniu stosunku pracy i jednocześnie po ogłoszeniu upadłości przepisy art. 98 i 99 tej ustawy nie mają zastosowania. Wierzytelności tej nie można zatem dochodzić w postępowaniu upadłościowym, lecz w toku procesu prowadzonego przeciwko syndykowi w myśl art. 144 ust. 1 Prawa upadłościowego.

Stanowisko to potwierdza utrwalone poglądy doktryny i orzecznictwa. Wynika z nich, iż przepis art. 110a stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 98 i 99, wyłączając ich zastosowanie. Oparcie rozstrzygnięcia przez organ orzekający na brzmieniu art. 99 Prawa upadłościowego należy więc uznać za błędne. Zauważyć bowiem wypada, iż oświadczenie o odstąpieniu od umowy może złożyć tylko syndyk i ta czynność prawna nie wymaga zgody sędziego-komisarza ani zgody rady wierzycieli. Odstąpienie od umowy wywołuje ten skutek, że pracownik traci prawo do odszkodowania, niemniej jednak zostaje zwolniony z zakazu konkurencji. Nieodstąpienie od umowy o zakazie konkurencji wywołuje ten skutek, że zobowiązania z tego tytułu powstałe za okres po dacie ogłoszenia upadłości stanowią zobowiązania masy upadłości. W art. 230 ust. 2 mowa jest bowiem o należnościach ze stosunku pracy przypadających za czas po ogłoszeniu upadłości. Pojęcie to należy rozumieć szeroko i obejmuje ono wszystkie należności, jakie powstają na tle stosunku pracy. Zaliczyć do niego w szczególności należy odszkodowanie z tytułu zakazu konkurencji po rozwiązaniu stosunku pracy (tak Witosz Aleksander Jerzy (red.), *Prawo upadłościowe. Komentarz*, wyd. II).

Wbrew założeniom Sądu I instancji zgłoszeniu w postępowaniu upadłościowym nie podlegają wierzytelności w stosunku do masy upadłości (tak m.in. M. Allerhand, *Prawo upadłościowe*, s. 298; I. Dukiel, *Zgłoszenie...*, s. 34; W. Głodowski, *Pozycja prawna...*, s. 59; S. Gurgul, s. 762; K. Piasecki, s. 229; P. Zimmerman, s. 350). Nie podlegają one ustaleniu w trybie postępowania upadłościowego tzn. nie są umieszczane na liście wierzytelności, nawet gdyby miały być zaspokojone w ramach planu podziału funduszy masy. Chodzi bowiem o wierzytelności wynikające z czynności syndyka, których istnienie i wysokość powinna być mu znana. Jeżeli jednak istnienie lub wysokość wierzytelności okaże się między stronami sporna, to dochodzenie jej odbywa się w trybie odpowiedniego powództwa wytoczonego przeciwko albo przez masę upadłości tj. syndyka (tak wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 19 grudnia 2012r.; I ACa 461/12).

Mając powyższe na względzie z mocy art. 386 § 4 k.p.c. w związku z art. 397 § 3 k.p.c. i art. 108 k.p.c. należało uchylić zaskarżone postanowienie jako bezzasadne i przekazać sprawę do rozpoznania Sądowi I instancji pozostawiając mu rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego.

SSO Anna Petri